

MUSTAFA KEMAL'İN UNUTULMUŞ BİR HATIRASI

GOTTHARD JÄSCHKE

Çeviren: NİMET ARSAN

İzmir Yangınından sonra Lâtife Uşakîzade Karargâh erkânı ile Mustafa Kemal Paşa'yı Göztepe'de anababa evine davet etmiştir. Orada da 29 Ocak 1923'te İzmir Kadısı huzurunda evlenmişlerdir. M. Kemal'in şahitleri Fevzi ve Kâzım Karabekir Paşalar, Lâtife Hanımın ise Abdülhalik (Renda) ve Salih (Bozok) idiler¹.

Muamele hakkında şöyle bir bilgi verilmiştir: M. Kemal Kadıya: "Efendi Hazretleri, biz Lâtife Hanım ile evlenmeye karar verdik. Lütfen lâzım gelen muameleyi yapar mısınız?" demiş. Bunun üzerine Kadı efendi, Lâtife Hanıma dönüp sormuştu: "On dirhem gümüş mihri müeccel ve aranızda kararlaştırılan mihri muaccel ile burada hazır bulunan Gazi M. Kemal Paşa Hazretleri ile evlenmeyi kabul ediyormusunuz?" Lâtife Hanım: "Kabul ettim" cevabını vermişti. Kadı Efendi bundan sonra M. Kemal'e aynı suali sormuş ve "Evet, kabul ettim" cevabını alınca nikâhı kıymıştı"².

Lâtife Hanım, bundan sonra, M. Kemal ile birlikte her tarafa gidip memleket kadınları ile konuşarak inkılâpçılığına kolaylık göstermiştir³. Besbelli şapka seyahatinde de arkadaşlık edecekti.

16 Kasım 1923'ten az sonra M. Kemal Ali Fuat ile görüşmesinde şunları anlatmıştı: "Takriben yirmi gün kadar evvel büyük bir yorgunluk hissettim, kendimi tamamen kaybetmişim, sonra mucize kabilinden tekrar bu dünyaya dönmüştüm. Ahreti görece kadar öbür dünyada kaldığıma kani olmuşum⁴. Doktorların tertip ettikleri liste mucibince yemek yiyorum. Lâtife'nin rejim ve perhiz hususunda ne kadar ciddî ve dikkatli olduğunu bilirsin. Çocuk gibi kendisine

¹ Hakimiyeti Milliye, s. 727. (Pazartesi-gelenek: Perşembe)

² Hasan Rıza Soyak, Fotoğraflarla Atatürk (1964), sf. 12.

³ Mehmet Önder, Atatürk'ün Yurt Gezileri (Ankara 1975).

⁴ Krş. Afet İnan, Atatürk'ü anarken (1955), sf. 19: "Demek ölüm böyle olacak". (27 Eylül 1938)

itaat ediyorum. “Gaziyi heyecan ve dikkatle dinlerken Ali Fuat Paşa: “Bundan sonra sıhhatine çok dikkat etmesi lâzım gelecek. Memleket daha birçok seneler Gazisiz kalamaz.” diye düşünüyordu. M. Kemal ona sordu: “Paşa, seni çok düşünceli görüyorum.” A. Fuad’ın cevabı: “Rahatsızlığımızın, maazallah, tekerrürü halinde, tedavisi kolay olamaz. “M. Kemal:” Sıhhatime itina etmiyeceğimi nereden istidlâl ediyorsunuz? Emin olunuz, kardeşim, bu sefer... Lâtife’nin yaptıracağına inanabilirsiniz. Rakıyı kat’i surette yasak ettiler”⁵.

Aralarının soğuması üzerine çeşitli söylentiler yayılmıştır, Hasan Rıza Soyak buna dair şöyle yazıyor: “Atatürk, beraber yaşadıkları müddetçe, refikasına daima muhabbet ve hürmet göstermiştir, kendisini hiç bir suretle rencide etmemek için büyük gayretler sarf ettiği de muhakkaktır. Fakat, bilindiği gibi O, şahsî hayatında, ne durumda ve nasıl olursa olsun, bir kayıt altına girecek adam değildi. Yaradılışı buna mani idi, bu itibarla, evlendikten sonra da, alıştığı tarzda yaşamaya devam etmişti. Muhterem refika ise, hiç şüphesiz ona olan derin sevgi ve bağlılığının tesiri altında, bazan kadınlık duygularına kapılıyor, zevcinin fevkalâdeliğini unutarak, kendisine karşı her hangi bir koca muamelesi yapmaktan nefsinin menedemiyor, hareketlerine müdahale etmek istiyordu. İşte bu durum, aralarında sık sık tartışmalara yol açıyordu. Nihayet bir gece aynı münakaşalarının en şiddetlisi olmuş ve maatteessüf ayrılmakla sonuçlanmıştır.”

Başka bir habere göre Lâtife Hanım bir gece zihnen tedirginlik duymuş ve M. Kemal’in birlikte yemek yediği arkadaşına karşı karakterinden dolayı kınamada bulunmuştu. O bu kadarına dayanamazdı.

Ayrılmaları ile ilgili resmi Tebliğ şöyledir: “Reisicumhur Gazi M. Kemal Hazretleri Başvekâlete (İsmet Paşa) yazdıkları 11 Ağustos 1341 (1925) tarihli tezkerelerinde:

Uşakîzade Lâtife Hanım Efendi Hazretleri ile rabıtayı izdivacıyelerine hitam vererek birbirlerinden ayrılmaya karar verdiklerini ve 5 Ağustos 1341 tarihinde talâk vuku bulmuş olduğunu tebliğ bu-

⁵ G. Jäschke, Türk Kurtuluş Savaşı Kronolojisi: II, 11.X.1922-31.XII.1923 (Türk Tarih Kurumu Yayınları, XVI, sa. 12a, 1973, sf. 45).

yurmuştur. Keyfiyet malûm olmak üzere Vekiller Heyeti kararı ile resmen tebliğ olunur''⁶.

Ayrılmalarından sonra Lâtife Hanımın annesi onu götürmek için İzmir'den geldi. Sonradan ikisi de onurlarını korumuşlardır. Lâtife Hanım ciddi bir özel hayat sürmüş, M. Kemal ise alisine belirgin bir nezaketle davranmış, ve herhangi bir suretle istek veya kınamalar yaratılmasından kaçınmıştır. (Both behaved with dignity afterwards—Latife leading a stricly private life, and refraining from demands and reproaches. Kemal treating her family with open politeness whenever they came his way)⁷. Lâtife Hanım 12 Temmuz 1975'te ölmüştür.

⁶ Hakimiyeti Milliye, s. 1499

⁷ Lord Kinross, Atatürk (London 1964), sf. 423,

